

40

ADV N-Medelingen

DRIEMAANDELIJKS
TWEDE TRIMESTER 2013

Dit is het veertigste nummer van de *ADVN-Mededelingen*. De publicatie wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al zijn aspecten: het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten en publicaties, de huisvesting enz. De *ADVN-Mededelingen* zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

Het ADVN is een archief-, documentatie- en onderzoekscentrum. Vanuit een open maatschappelijke geest en gesteund op een wetenschappelijke methodologie, verzamelt, bewaart en beheert het ADVN het erfgoed over de Vlaamse beweging in haar brede historische en thematische context. Tot de brede context van dit veiliggestelde erfgoed behoren de nationale bewegingen als maatschappelijk-filosofisch verschijnsel, inbegrepen de thema's die daarmee zijn verbonden of ervan afgeleid zijn (zoals culturele identiteit, natievorming, migratieprocessen, nieuwe sociale bewegingen).

Het verleden is een beproefd bouwwerk van zoveel fouten en nog meer gebreken. Torsend tegelijk met verve wat nog komen moet, vandaag, morgen, overmorgen.

| Bijdragen |

Sophie Bossaert,
Vincent Scheltiens, Ludo Stynen,
Frans-Jos Verdoodt & Rita Verelst

| Digitale beeldbewerking |

Ann Van Gastel & Koen Van Keer

| Fotografie |

Guido De Cock & Peter Maes

| Vormgeving |

Ann Van Gastel

| Coördinatie |

Sophie Gyselinck

| Administratie |

Marleen Deridder

| Druk |

New Goff, Gent

| Verantwoordelijke uitgever |

Frans-Jos Verdoodt
Massemsessteenweg 321.A, 9230 Massemen

ADVN ARCHIEF-, DOCUMENTATIE- & ONDERZOEKSCENTRUM

Lange Leemstraat 26

BE-2018 Antwerpen 1

[T] +32 [0]3-225 18 37

[F] +32 [0]3-226 64 05

[E] info@advn.be

[W] www.advn.be

bankrekening: BE14 4198 0595 9183 | KREDBEBB

bouwen- en renovatiefonds: BE23 4198 0595 9991 | KREDBEBB

www.facebook.com/ADVNvzw

Met steun van de
Vlaamse overheid

Geschiedenis is geen filosofie

“De mannen keerden niet terug van zee. Dat was alles. Het was eerder gebeurd en zou opnieuw gebeuren, want dat was het lot van de mensen aan de kust.” Zo onthecht en zakelijk heit de Zweedse romancier Jan Guillou in onze verbeelding de tragiek van een visserssloop die vergaat in een Noorse fjord. Bilan: twee jonge weduwen, drie weesmeisjes, drie weesjongens.¹

Dat was dus alles. Of toch niet, er was gelukkig méér: de dominee van het dorp was een gevoelige en ootmoedige man en het liefdadigheidsgezelschap in de grote stad nam ook zijn verantwoordelijkheid, het duwde alvast de drie jongens naar briljante studies, want zij waren begaafd. De jongens verdwaalden echter in de wereld en over de meisjes werd nooit meer iets gehoord. Het bolde dus uiteindelijk toch in de verkeerde richting. Want zo is het ware geluk door dezelfde deur te stappen. En het slaagt daar meestal ook in. De geschiedenis vormt daardoor geen ‘nomenclature alphabétique et raisonnée’, maar hij is eerder een chaotische optocht van kwalijke feiten. Allermint een filosofie² van het betere en alleszins geen permanent ethisch reveil. Misschien een mankement in de schepping, mocht die hebben bestaan.

Maar met wat losse hypochondrie tussen onze vingertoppen zullen wij het herstel van de wereld en de morele vooruitgang ook al niet bevorderen. Zullen wij daarom meteen hoopvol noteren dat er allicht veel aardige mensen bestaan in de wereld? Maar daar spreekt de dichter ons meteen tegen: *“Er zijn geen aardige mensen / maar de een is wel een stuk / onaangenamer dan de ander.”*³ Gelukkig gaat het hier om een ongepubliceerd gedicht⁴, de dichter krijgt dus nog de kans om zijn opvatting enigszins bij te sturen, al zijn dichters meestal alleen mild als het over hun eigen geliefde gaat.

In afwachting van een poëtische correctie, kunnen wij nu maar beter voor een vluchtweg kiezen en troostend neerschrijven dat de geschiedenis dan tenminste nog voor veel moois heeft gezorgd in kleur en vorm. De geschiedenis van de kunst en de ‘national geographic’ zeg maar. Universeel beschouwd, kunnen wij daar inderdaad niet om heen. Maar daartegenover bevinden wij ons in Vlaanderen niet in het beste doen: hét icoon van onze sociale architectuur Renaat Braem (1910-2001) verzuchtte ooit oprecht dat Vlaanderen *“het lelijkste land ter wereld”*⁵ is. En wie kon hem daar in tegenspreken? Alvast niet diegenen die toen nochtans vol overtuiging een sticker op hun auto

kleeften om te melden dat zij ‘Vlaming zijn en daar fier op zijn’. Old boy journalist en humorgevoelig flamingant Gaston Durnez liet ooit de ingebeelde ik-persoon d’Urnay berichten over zijn ervaringen in Vlaanderen: *“Op mijn doortocht door Vlaanderen stonden alle huizen, fabrieken en monumenten op straat. Op twee eindeloze rijen begeleidten ze mij met hun grauwe en bonte gevels, met hun schouwpijpen en bestofte gevels.”*⁶ Gelukkig voor de man, moest de heer d’Urnay toentertijd nog niet aankijken tegen de rijen hoge windmolens langs onze Vlaamse wegen, hinderlijk en visueel polluerend als zij staan te wieken en ronduit akelig als zij hun arbeid staken en willen aantonen dat zij geheel overbodig zijn. Zo’n vaststelling is natuurlijk vloeken in de kerk van de duurzaamheid, zeg maar in de basiliek daarvan. Maar vloeken is een vorm van emancipatie.

Toch heerlijk die maatschappijkritiek? Besef wel dat dit een vorm van weemoed is, het plaatsnemen op een wolk die spontaan in de juiste richting drijft. Want dat is het fijne van weemoed: hij verplicht tot niets.

FRANS-JOS VERDOODT | VOORZITTER VAN HET ADVN

(1) J. Guillou, *Bruggenbouwers. Drie broers, twee oorlogen, één eeuw*, Amsterdam, 2012, p. 5.

(2) De idee dat de geschiedenis geen filosofie is, wordt ontleend aan A. Birrel, *Obiter Dicta. The Muse of History*, 1884, 1887, 1923.

(3) M. Moragie, in: *Deus ex Machina*, 2012, p. 108.

(4) Gedichten die nog niet werden opgenomen in een dichtbundel, worden beschouwd als ongepubliceerde gedichten. De beste gedichten zoeken overigens meestal hun eerste erkenning via de literaire tijdschriften.

(5) R. Braem, *Het lelijkste land ter wereld*, Leuven, 1968. Bijna twintig jaar later zal Braem zijn memoires publiceren onder de titel *Het schoonste land ter wereld* (Leuven, 1987).

(6) G. Durnez, *Mijn leven onder de Belgen*, Kessel-Lo, 1970, p. 13.

JAN FRANS WILLEMS IN DE VLAAMSE STRIJD

De toespraken van Pater Valentinus Walgrave

In het laatste hoofdstuk van de biografie *Jan Frans Willems, Vader van de Vlaamse Beweging* (2012) van Ludo Stynen werd een kort overzicht gegeven van het getouwtrek, meer dan 150 jaar lang, om de erfenis van de grote voorganger (pp. 379-418). De socialisten vonden hem al te bourgeois, maar alle anderen probeerden hem in hun ideologische vertogen te integreren. Jan Frans Willems werd het boegbeeld van liberalen, maar ook katholieken, Groot-Nederlanders en pangermanisten verwezen naar hem. VNV'ers (Vlaams Nationaal Verbond) in uniform brachten hem met groot vertoon hulde en zelfs het Vlaams Blok wilde hem ooit verheffen tot patroon. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog werd keer op keer benadrukt dat hij vooral een katholiek was. Zijn kleinzoon wijdde daar, met epistolaire steun van de kardinaal, een boekje aan. Ook Valentinus Walgrave herkende in Willems de zuivere katholiek en hij maakte hem tot voorbeeld voor jongeren. Walgraves vertoog, zoals in deze bijdrage wordt benadrukt, was gericht op de creatie van een Vlaamse taalaristocratie voor een katholiek en sociaal Vlaanderen en op een Vlaamse beweging die de misstappen van het interbellum kon laten vergeten.

4

Vlaamse toespraken

Van de dominicaan Josephus Walgrave (1914-1977), klooster-naam Valentinus, bewaart het ADVN één archiefdoos met lezingen.¹ Walgrave was theoloog en o.a. professor in de algemene en sociale ethiek, directeur van de sociale school in Heverlee en in religieuze kringen gereputeerd vanwege zijn hoogstaande geestelijke conferenties. Volgens zijn biografische steekkaart in ODIS gaf hij in 1946-1947 een reeks voordrachten aan de Centrale Volkshogeschool voor Arbeiders.² Als spreker ging hij

Doodsprentje van Pater Valentinus Walgrave. [Letterenhuis, Antwerpen]

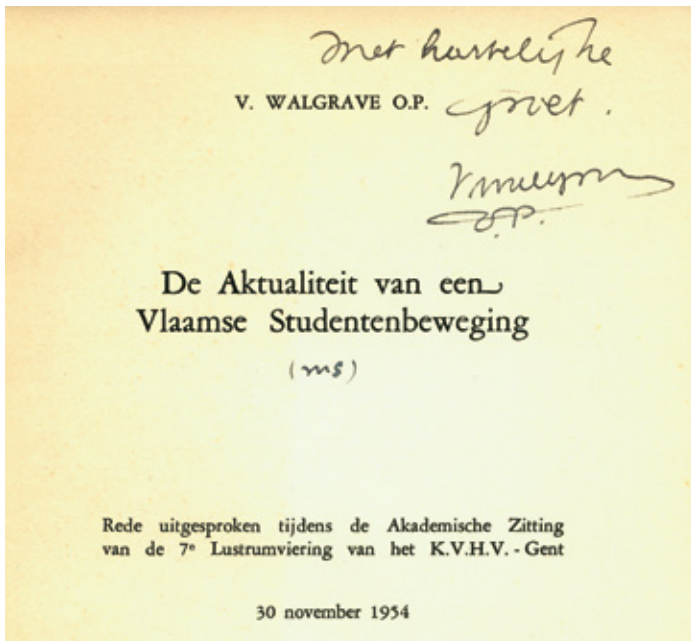
Jan Frans Willems, s.d. [ADVN, VPB82]

echter veel vaker het terrein op. De collectie van het ADVN toont alvast een ruimere activiteit. Walgrave gaf voordrachten voor een katholiek en meestal jong publiek; voor het Vlaams Verbond voor Katholieke Scouts, de West-Vlaamse hoogstudenten, studenten in Izegem, op locatie in diverse colleges, voor Jong-Vlaanderen Zwijnaarde en verschillende Davidsfondsafdelingen. Op basis van de archiefstukken lijkt in de jaren veertig, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, het ontstaan en de geschiedenis van de Vlaamse beweging Walgraves belangrijkste gespreksonderwerp.

(1) BE ADVN AC88, Archief Josephus Walgrave, D709.

(2) Josephus Walgrave (1914-1977). In ODIS - Database Intermediary Structures Flanders [online]. Record no. 67719, www.odis.be, 28 maart 2011.

Eén van zijn vele redes die nadien werd gepubliceerd, 1954. [ADV, VBR966]

van Conscience die onder invloed van een lichtere Franse romantiek de beweging vulgariseerde maar haar wel tot bij het volk bracht. Na Willems' dood, zo ging hij verder, verzwakte de aandacht voor het geheel van onze 'volkseigenaardigheid' en werd die herleid tot niet meer dan een taalprobleem. Ten slotte stak hij de loftrumpet voor Gezelle die in 1858 de christelijke Vlaamse renaissance inleidde. Dat Willems het christelijk leven niet vernieuwde, verklaarde Walgrave in een lezing in Tielt op 2 september 1943 met verwijzingen naar de liberale tijdgeest en de geringere bedreiging van het katholicisme toentertijd.

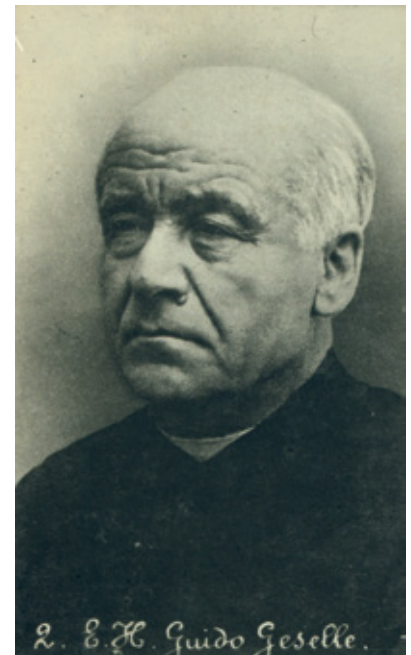
Zowel in een uiteenzetting over *De continuïteit van K.S.A.-Jong Vlaanderen met de Vlaamsche]Beweging*] in Zwijnaarde (1943 of 1944) als in een rede over de oorsprong van de Vlaamse beweging (1943), proclameerde Walgrave als grondgedachte van die beweging: "de gehechtheid aan eigen aard, zeden en levensstijl + de bekommernis om dat alles te laten emanciperen in een moderne wereld", het uitbouwen van een "Nederlandsche volksbeschaving" op basis van de (godsdienstige) "erfschat" van het eigene. Hij zag hoe aan het einde van de achttiende eeuw de rijkst begaafden van het volk aan die grondgedachte een nationale waarde ontleenden. Een jaar later vroeg de spreker respect voor alle uitingen van de Vlaamse beweging, impliciet dus ook voor

culturele en politieke collaboratie. Nog tijdens de bezetting nam hij duidelijk afstand van de Duitsers – "De Duitschers lokken [al sinds vóór 1939] de medewerking van het extreme Vlaamsche] element uit en 't loopt uit op een fopperij van kaliber". (Kortrijk, mei of juni 1944) – terwijl het ideologische vertoog, zo kenmerkend voor het interbellum, ook na de oorlog bewaard bleef in zijn teksten.

Eeuwfeest

Op 24 juni 1846 overleed Jan Frans Willems en het eeuwfeest kreeg in Vlaanderen de nodige aandacht. Enkele maanden voor de verjaardag, op 28 maart 1946, wijdde Walgrave in Gent een volledige toespraak aan de vader van de Vlaamse beweging. Met veel verwijzingen naar de monografie van Jef Crick gaf hij een niet onaardig maar niettemin selectief overzicht van Willems' leven. Hij benadrukte de "menschelijkheid" van de jongeman die in het Antwerpse stadsarchief op verkenning ging in het "eigen volksverleden" dat hij vooral zag als een uiting van de "menschelijke weelde" van de "eigen volksaard". Het beklemtonen van die volksaard maakte Willems niet tot een conservatief; hij wilde een verjongde cultuur op een "oude, degelijke stam". Die stam was vóór alles christelijk en werd zowel door Franse als door Duitse invloeden bedreigd. Enkele weken later integreerde Walgrave grote gedeelten van deze Willemsappreciatie in een belangrijke toespraak.

In april 1946 hield hij voor het gouvbestuur van het Davidsfonds in Gent een herdenkingsrede naar aanleiding van het eeuwfeest van Willems' overlijden. Het manuscript besloeg tweentwintig dichtbeschreven kwartovellen waarvan de laatste zes Willems' streven grondig actualiseerden. Misschien geleerd door zijn ervaringen uit eerdere lezingen over de Vlaamse beweging begon hij met de constatering dat Willems

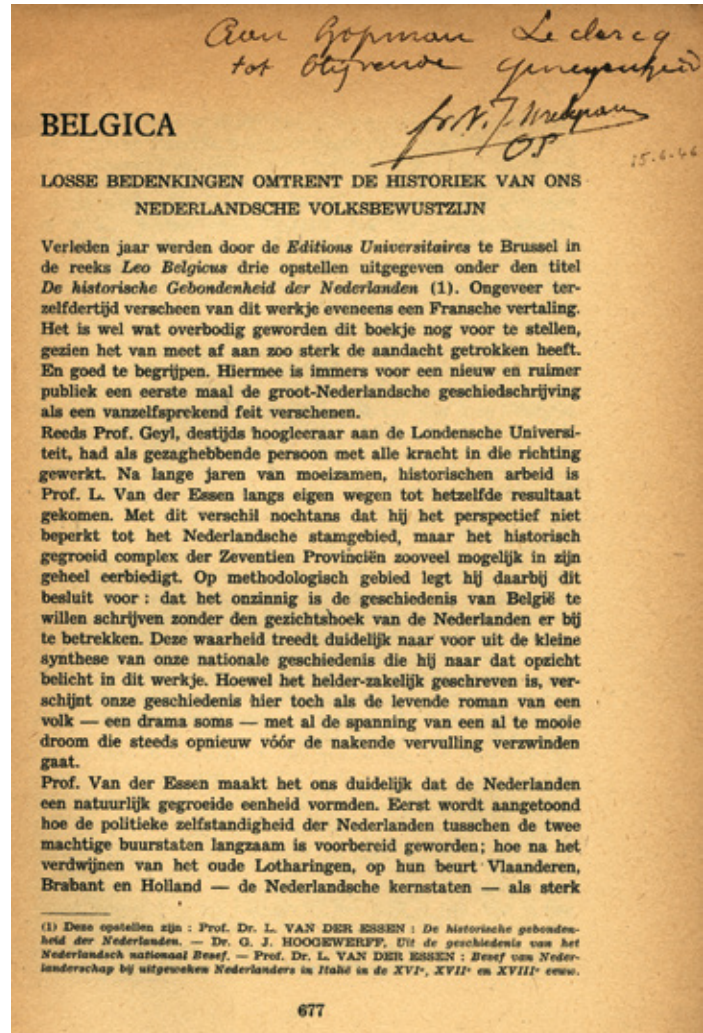

Guido Gezelle (1830-1899), priester-dichter die grote invloed uitoefende op de katholieke Vlaamse studentenbeweging, s.d. [ADV, VPA229]

– “aan wie wij nu voor zo’n ruim deel ons Vlaams leven danken”– voor de meesten een onbekende was. Jammer, want Willems’ fundamentele inzicht dat de eigen volkscultuur waardevol was, moest ons heilig zijn, zo hield hij zijn publiek voor. In het spoor van Willems wees Walgrave het kosmopolitisme af als “een vreemde frak”, maar net als zijn voorbeeld hield hij zijn blik op de buitenwereld. Dit is niet de plek om in te gaan op de omvang van Willems’ antikosmopolitisme, maar dat was beslist heel wat geringer en zeker ook genuanceerder dan Walgrave vooropstelde. De dominicaan wilde Vlaming zijn om gezond mens te zijn en dat was hem “een gave grond voor christelijke begenadiging”. Met andere woorden, hij zag in de traditionele Vlaamse waarden een waarborg voor een gelovige levenshouding. Hij wist dat Vlaamse credo’s moeilijk lagen kort na de oorlog, maar stelde duidelijk dat afwijzing van nazi-Duitsland geen afwijzing van een katholieke Vlaamse beweging mocht impliceren. Het ideaal van een katholieke Vlaamse beweging was wat hij wilde uitdragen.

Tegen de proletarisering

Volgens Walgrave dreigde de gezonde volksgeest, het volkseigene, verloren te gaan. Het marxisme bloeide op de lage gevoelens van de mens, op egoïsme, en dat was een “aanslag (...) op het eenvoudige, mild gemoed van de Vl[aaamse] mensch, eene verschrompeling v[an] z[ijn] aangeboren zin voor eerbied, eene verlamming v[an] z[ijn] werklust en z[ijn] arbeidsvermogen”. Doordat grote bedrijven bevoordeeld werden ten koste van kleine bedrijven en huisarbeid en men kapitalistische trusts wilde vervangen door logge staatsmachines, dreigde het sociale leven plaats te moeten ruimen voor een naamloze maatschappij. Initiatief en spontane broederlijkheid zouden verloren gaan, de arbeider werd kleur- en gelaatloos en kon zich na verdriete arbeid slechts terugtrekken in een stijlloze en bloedarmoedige familiekring. Tegen dit doembeeld van vervlakking van de arbeider waren er twee remedies. Eerst en vooral moest de arbeider bevrijd worden uit het proletariaat. Trots en levensgenot gingen samen met vrijheid en zelfstandigheid terwijl afhankelijkheid van officiële instanties of grote en al te naamloze inrichtingen leidde tot sleur en het zoeken van banale ontspanning. In dergelijke omgeving ging de ‘ontvlaamsing’ van de mens meestal zeer snel en ze ging samen met zinnelijk geweld. Vervolgens moest tegemoet worden gekomen aan de hogere betrachtingen die in het hart van onze gewone mensen leefden. De twee remedies samen vormden het sociale aspect van de Vlaamse beweging en waren innig verbonden met een christelijk streven. Walgraves sociale kritiek was ongetwijfeld terecht en

Walgrave publiceerde geregeld zijn ideeën in het theologische tijdschrift *Kultuurleven, Tijdschrift voor Cultuur en Samenleving*. Het artikel *Belgica* verscheen in 1945. [ADVN, VBRB7392]

met zijn pleidooi voor kleinschaligheid en het voortbestaan van de gemeenschapsbeleving leek hij te anticiperen op bewegingen die pas decennia later weer ernstig genomen werden. In zijn uitspraken over de hogere betrachtingen leek hij zijn wensen voor werkelijkheid te nemen en te dromen van een ideaalbeeld dat al jaren niet meer bestond, al werd het wel uitgedragen door de Katholieke Arbeidersjeugd, de beweging die Jozef Cardijn in 1925 stichtte, en waarnaar Walgrave in diverse redevoeringen verwees.

Walgrave had aandacht voor de verwezenlijkingen van de socialistische partij, zeker de jongeren leverden er verdienstelijk werk. Ze hadden volgens hem dan ook afgerekend met de principes van Quaregnon – het doctrinaire, antikapitalistische en collectivistisch geïnspireerde charter dat Emile Vandervelde in 1894 voor de partij opstelde en dat tot het uiteenvallen van de Belgische Socialistische Partij in 1979 als basis diende. Walgrave apprecieerde dat de socialistische jongeren ook aandacht hadden voor de geest, voor meer dan alleen maar stoffelijk welzijn, en hij betreunde dat er tussen de besten van de twee partijen zo weinig contacten waren. De Vlaamse beweging, zo zei hij, had misschien te weinig aandacht gehad voor de reële rechten van de arbeiders. Hij wilde dat daaraan verholpen werd, maar het verwaarlozen van de Vlaamse volksziel was niet te tolereren. En daarom bleef iedere marxist 'volksvijand nummer 1'. Bij wijze van illustratie plaatste hij de Waalse industriestrecken tegenover de Kempen of de Vlaamse buiten, maar misschien was de stelling van Raymond Herreman ("*Vlaanderen let op uw zaak*") dat de arbeiders de Vlaamse zaak al te lang links lieten liggen ook debet aan de expliciete afwijzing. Geen concurrentie, de Vlaamse zaak was een katholieke zaak.

Tegen de verfransing

Naast de proletarisering was de verfransing van de hogere standen de tweede grote bedreiging van de Vlaamse volkscultuur. Telkens weer waren mensen die klommen in rang, fortuin of ambt overtuigd dat ze hun sociale promotie alleen de nodige glans konden bijzetten door hun hele leven te verfransen. Ze maakten zich tot halfslachtige cultuurmensen en groeven een kloof midden in het volkslichaam. De ware aristocratie groeide uit het volk en moest er voeling mee houden. Een verfransde aristocratie bestendigde slechts

Jozef Cardijn (1882-1967), aalmoezenier en medestichter van de Katholieke Arbeidersjeugd (KAJ), een toonbeeld voor Walgrave, s.d. [ADVN, VFA7188]

het minderwaardigheidscomplex van de middenklasse. Misschien wilden sommigen met de beste bedoelingen hun medemensen verfransen, in een poging het volk deelachtig te maken aan de superieure Franse cultuur, maar dergelijke initiatieven gingen meestal gepaard met een hooghartig onbegrip van een eenvoudige volkscultuur, en een negeren van de corruptie, levensmoeheid en zwakte die volgens Walgrave het toenmalige Frankrijk leken te kenmerken. Het minderwaardigheidsgevoel noemde Walgrave een ziekelijke houding die gevoed werd door een geestelijke toestand waaraan de Vlamingen zelf schuld hadden. Er was verzuimd een hogere levensstijl uit te bouwen op basis van het gaaf gebleven volksmateriaal. Een Vlaamse stijlvorming was wat ontbrak: de bevestiging van de volkscultuur hing nauw samen met het bewaren en veredelen van de volkstaal. Voorlopig

werd de verspreiding van het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN) verwaarloosd door de officiële instanties; de contacten tussen de overheid en het publiek zouden in vlot Nederlands moeten verlopen en iedere bewuste Vlaming moest het zich tot plicht rekenen in de onderneming en thuis het ABN te gebruiken. Het was niet weinig gevraagd in een tijd dat zusterspensionaten nog altijd leidden tot "*broeikasproducten van een onaangepaste standsopvoeding*", maar de spreker had toch redenen tot optimisme. Tot enkele maanden eerder durfden mensen zich onder druk van de omstandigheden nauwelijks Vlaming noemen. Dat veranderde gelukkig want uitkomen voor zijn eigen volksnaam was belangrijk omdat het de uiting was van eigen aard en eigen gemeenschappelijk cultuurpatrimonium. Als de naam die dergelijk 'behoren tot' uitdrukte wegviel, vervaagde ook de trouw aan eigen wezen en eigen levensstijl. Dat Vlamingen op enigszins speciale wijze tegenover de staat stonden, was een logisch gevolg

van al het voorgaande. Wat de toekomst betrof, had Walgrave evenwel geen moeite met een economische en politieke lotsverbondenheid met Wallonië, maar het blijvende bewustzijn van een nationale identiteit hing niet af van het opgeven van het gemeenschapsgevoel, wel van de mogelijkheid om binnen België de Vlaamse gemeenschap als een vanzelfsprekende realiteit te kunnen doen aanvaarden.

Een nieuwe start

Walgraves verhaal is niet nieuw. Het leunt overduidelijk aan bij Willems en de hele reeks tenoren uit de Vlaamse beweging. Het subnationalistische vertoog dat Willems vanaf 1834 hanteerde, is in wezen onveranderd tot bij Walgrave geraakt. Van het enorme gedeelte van de Vlaamse beweging dat in het interbellum koos voor totalitaire uniformen, maakte hij abstractie, nl. een 'accident de parcours', dat hij onvermeld liet. Kort voor het einde van de oorlog vroeg hij nog respect voor alle uitingen van Vlaamsgezindheid, in 1946 was daar geen sprake meer van. Met zijn aandacht voor studenten en voor jongeren uit een arbeidersmilieu enerzijds, zijn pleidooien voor het ABN anderzijds, wou hij de Vlaamse beweging op een nieuw spoor krijgen. Vlaams en katholiek, en met een nieuwe of ten minste een uitgebreide achterban: de arbeidersjeugd. Een belangrijke stap want een kleine halve eeuw eerder ontzegde Edward Anseele zijn socialistische steun aan de oprichting van het Willemsmonument in Gent, juist omdat Willems en de Vlaamse bewegers geen aandacht hadden voor arbeiders en hun kinderen. Bewust wilde Walgrave daarmee de socialisten en communisten de wind uit de zeilen nemen. Tegelijk was hij een van de eersten en een van de weinigen om Willems' gedachtegoed in een sociale context te hanteren en Willems als boegbeeld voor arbeiders te propageren.

Walgraves project was bijzonder ambitieus. Hij wist dat de taalminnaren slechts een kleine elite vormden maar ging er, in april 1943 in Izegem, ten onrechte van uit dat het Vlaamse gedachtegoed met een

shok doorbrak bij de brede volkslagen met en vanaf Consciences *De Leeuw van Vlaanderen* (1838). Van de drie fasen in Miroslav Hrochs theorie van natievorming werden tijdens de 19de eeuw slechts de eerste twee, interesse van geleerden en patriottische agitatie, bereikt. Het Vlaamse streven raakte pas echt verspreid vanaf de Eerste Wereldoorlog, het was pas in het twaalfde hoofdstuk van *De Witte* (1920) van Ernest Claes dat Consciences invloed op de 'jeugd' duidelijk werd. De derde en laatste fase van Hrochs theorie, de opkomst van een door de massa gedragen nationale beweging, ontstond pas in het interbellum, maar het was net die (hoofdzakelijk totalitaire) uitdrukking van de derde fase die Walgrave leek te willen overdoen met zijn katholieke Vlaamse beweging voor studenten en arbeidersjongeren. Of hij daarvoor de zegen van Willems zou hebben gekregen? Wellicht wel, want ook voor Jan Frans gold dat alle baten hielpen.

Walgrave bracht het terrein dat hij in zijn voordrachten en opstellen in *Kultuurleven* aftastte definitief in kaart in een boek van tweehonderd pagina's: *Onze Vlaamse Volksbeweging* (1949). Met zijn pleidooi voor het bewaren van het Vlaamse volksgemoed en voor het scheppen van een Vlaamse cultuurstijl was hij een der eersten om na de Tweede Wereldoorlog de Vlaamse zaak weer onder de aandacht te brengen.

Walgrave, die vreemd genoeg niet voorkomt in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, maande net als o.a. Herreman, Boon en Lamberty, maar met ten dele andere accenten en zelfs tegengesteld aan de socialist Herreman, Vlaanderen aan op zijn zaak te letten. [Ls]

Bronnen bij deze bijdrage:

J. Boon, *De Vlaamse gentleman in de school der wereld*, Brussel, 1948; J. Crick, *Jan Frans Willems. Vader van de Vlaamse Beweging*, Antwerpen, 1946; R. Herreman, *Vlaanderen let op uw zaak*, Gent, 1945; M. Lamberty, *De Vlaamse beweging nu*, Antwerpen, 1948; L. Stynen, *Jan Frans Willems. Vader van de Vlaamse Beweging*, Antwerpen, 2012; V. Walgrave, *Onze Vlaamse volksbeweging*, Tielt, 1949; J. Willems, *Was Jan Frans Willems christen?*, Kapellen, 1944.

In 1949 publiceerde Walgrave *Onze Vlaamse Volksbeweging*. [ADVN, VB1633]

POLITISCHER ASCHERMITTWOCH

Van veemarkt tot grootste politiek festival van Beieren

Politischer Aschermittwoch is van oudsher de naam van de lokale of regionale bijeenkomst die diverse Duitse politieke partijen organiseren op Aswoensdag. Barbara Wasner karakteriseert het gebruik in haar boek *Der Politische Aschermittwoch seit 1919* als een vorm van "politieke folklore". Deze van oorsprong Beierse traditie vond aanvankelijk plaats in Vilshofen an der Donau. Het jaarlijkse evenement vormt een hoogtepunt in Beieren gezien het een van de weinige politieke gebeurtenissen is die op ruime media-aandacht kan rekenen buiten de grenzen van de vrijstaat. In een informele sfeer worden toespraken gehouden tegen politieke tegenstanders of wordt het nieuwe politieke beleid gepresenteerd. Hiermee heeft de partij als doel de eigen rangen te

sluiten en de partijaanhangers te binden en motiveren.

De Aschermittwoch kent haar ontstaan op de vee- en paardenmarkt in Vilshofen. Sinds 1580 ontmoetten boeren elkaar niet alleen om te onderhandelen over de prijs van het vee, maar ook om te debatteren over actuele politieke kwesties. Politiek gezien is de Aschermittwoch ontstaan in 1919, toen de Beierse Boerenbond haar eerste volksvergadering (*grosse Volksversammlung*) organiseerde aan de rand van de Aswoensdagmarkten. De hoofdrede was gelijkaardig als die van de huidige Aschermittwochs: de kracht en verbondenheid met de aanhangers verzekeren, de basis mobiliseren en externen op de hoogte brengen van de partij. Van 1919 tot

het begin van het nazitijdperk was Aschermittwoch hoofdzakelijk een bijeenkomst van Beierse boerenpartijen. Naarmate de Aschermittwoch aan belang verloor bij de boeren, werd het publiek steeds heterogener en bleek het een goed platform voor verkiezingspropaganda te zijn.

Vanaf 1948 zette de Bayernpartei als enige de traditie verder onder Joseph Baumgartner, gewezen landbouwminister en voorzitter van de partij. Op 11 februari 1948 kwamen 4 000 personen luisteren naar zijn redevoering met als thema *Bayerns Stunde*. De Bayernpartei stichtte lokale afdelingen (*Ortsverbände*) en organiseerde Politischer Aschermittwochbijeenkomsten in Vilshofen. Tijdens de redevoeringen uitten haar leiders hun gekantheid tegen de regeringscoalitie in Bonn en de Beierse staatsregering. Daarbij kwamen maatschappelijke thema's aan

Landesvoorzitter Hubert Dorn tijdens een redevoering op de Politischer Aschermittwoch van 1994, uit: *Freies Bayern*, nr. 2, 1994. [BE ADVN AC884]

bod zoals pensioenen, gezondheidszorg en criminaliteit. De Politischer Aschermittwoch maakte deel uit van hun partijtraditie en identiteit.

Tot 1952 was de Bayernpartei de enige partij die een Politischer Aschermittwoch organiseerde. In 1953 voerde de Christlich-Soziale Union (CSU) onder leiding van Franz Josef Strauss haar eigen Aschermittwoch door. Hierdoor verkreeg het gebeuren nationale bekendheid. De CSU vormde als Beierse Christelijke Volkspartij immers federaal een fractie met de Christlich Demokratische Union Deutschlands (CDU).

Het politieke duel dat ontstond tussen de Bayernpartei en de CSU werd duidelijk zichtbaar en zorgde voor extra publiciteit voor de bijeenkomst. Met het uitbreken van de *Spielbankenaffäre* in 1959 verloor de Bayernpartei aanhang en kwam de rivaliteit op de achtergrond. Twee politici van de Bayernpartei, Joseph Baumgartner en

Aankondiging van de Aschermittwoch in Vilshofen, de plaats waar deze Beierse traditie ontstond. [BE ADVN AC884]

August Geislhöring, werden door een casino-eigenaar beschuldigd van omkoping in ruil voor zijn vergunning. Meer dan tien jaar later gaf Friedrich Zimmermann, kopman van de CSU, in het tijdschrift *Stern* openlijk toe dat de hele affaire was opgezet. De Bayernpartei vormde door haar electorale successen een bedreiging voor de CSU. Ondanks de onschuld van de betrokken politici verloor de partij aanzien.

De publieke belangstelling in de CSU daarentegen nam alsmaar toe. Hun Aschermittwoch veranderde in 1975 van locatie naar de Passauer Nibelungenhalle. Vanaf het midden van de jaren 1970 breidde de politieke Aswoensdag uit. Een toenemend aantal politieke partijen en verenigingen organiseerde politieke bijeenkomsten (*politische Kundgebungen*) op verschillende locaties. Vandaag vindt men deze ook terug bij partijen in andere Bundesländer, waaronder de CSU, de Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD), de Bundesverband Freie Wähler Deutschland (FW), de Freie Demokratische Partei (FDP), de Grünen, de Ökologisch-Demokratische Partei (ÖDP), Die Linke en Die Republikaner. [58]

Bronnen bij deze bijdrage: M. Zierl, *Mut zur Freiheit. 50 Jahre Bayernpartei, 1946-1996. Festschrift*, München, 1996; B. Wasner, *Der Politische Aschermittwoch seit 1919*, Passau, 1999; K. Straubinger, Vom Viehhandel zur Polit-Inszenierung, in: *Passauer Neue Presse*, 15 februari 2010, p. 8; S. Bossaert & T. Cobbaert, Bayernpartei archives at the ADVN: inventory, in: *Studies on National Movements*, 1, 2013, pp. 187-223; BE ADVN AC884, Archief Bayernpartei.

Dialogo in het ADVN

Begin dit jaar gaf het ADVN het startschot voor een nieuwe voordrachtenreeks: Dialogo in het ADVN. Elk jaar worden enkele vorsers, academi-ci, historici, journalisten of andere specialisten gevraagd om hun lopend of recent afgesloten onderzoek voor te stellen. Deze keer is het de beurt aan Vincent Scheltiens, doctoraal onderzoeker aan de Universteit Antwerpen.

Alteriteit en natievorming Het beeld van de nationale 'andere' in vertogen van subnationale bewegingen in België

Toen in 1840 de Vlaamse beweging voor het eerst het politieke toneel betrad met een petitie voor het gebruik van het *Vlaemsch* of *Nederduitsch* in plaatselijk bestuur, was er weliswaar nog geen Waalse beweging, maar wel een beschuldigend en verbitterd vertoog over de bevoorrechte positie van Walen en Franstaligen. Voor de kleinburgerlijke, embryonale Vlaamse beweging was enerzijds de misnoegdheid over de taalverdrinking groot, maar anderzijds beschouwde ze haar Vlaamse inbreng als de onontbeerlijke component van een op te bouwen Belgische identiteit tegenover de dreigende Franse 'externe andere'. Voor de Franstaligen én de Walen leek op dat moment elke invraagstelling van het Frans als centraliserende, natievormende cultuurtaal een onvergeeflijke poging om het jonge, kwetsbare land te destabiliseren, gezien het recente orangistische verleden van een aantal Vlaamse kopstukken, ten voordele van de dreigende Hollandse 'externe andere'. Dit eerste petitionnement zou, net zo min als de Grievencommissie van 1856, de Vlaamse emancipatie wat tastbaars opleveren behalve de aanzet tot een politiek programma, een

organisatorisch dispositief en het besef dat een vertoog over vernedering en collectief lijden efficiënter de natievorming diende dan gebjel. Toen enkele decennia later de Waalse beweging haar *take-off* kende, zouden verontwaardiging en vernedering over de nimmer aflatende Vlaamse pletwals eveneens centraal staan in het Waalse vertoog. Het is een situatie die doet denken aan het in de logica goedgekende kappersprobleem. In het dorp waar men zich ofwel niet scheert ofwel door de kapper laat scheren, rijst de vraag hoe het dan zit met de kapper? Scheert hij zichzelf of wordt hij... door de kapper geschoren? Als Waalse en Vlaamse beweging zichzelf representeren als slachtoffers die door de 'andere' vernederd worden, wie is dan de dader? Dit project vertrekt vanuit twee merkwaardige paradoxen. De eerste is van binnenlands-historiografische aard. Niet lang na de oprichting van België ontstond het bewust-

zijn van een *Vlaams-Waalse dualiteit* die zou verscherpen tot een *tegenstelling*. Van een unitaire staat evolueerde België naar een federatie waarin de twee grote taalgroepen elk hun territorium verwierven zonder dat de *communautaire tweespalt* afnam. Nog geen twee eeuwen later dreigt dit *nauwelijks overbrugbare antagonisme* de Belgische natie staat uiteen te doen vallen. Het was bijgevolg vanzelfsprekend dat deze *tegenstelling* zowel de Vlaamse als de Waalse historiografie niet alleen zou kenmerken maar zelfs aanzwengelen. Paradoxaal genoeg werd hierbij maar weinig aandacht besteed aan het antagonisme op zich. Naast de vele studies en werken over de verhouding van de Vlaamse en – in een geringer aantal – de Waalse beweging tegenover de Belgische staat of over de eigen natie, ontbreekt het aan onderzoek dat de interactie tussen beide bewegingen onder de loep neemt en nagaat in welke mate het vertoog over de 'andere' kan bijgedragen hebben tot de opbouw of versterking van de eigen nationale identiteit.

De tweede paradox is van algemeen theoretische aard. Van alle ideologische stromingen van de 19de en de 20ste eeuw was het nationalisme qua institutionalisering ongetwijfeld de meest succesvolle in de zin dat de natiestaat de standaard van politieke organisatie werd. De nationalistische essentie – de fusie van bestuur en cultuur – werd nagenoeg onbetwist. Toch heeft dat nationalisme de grootste moeite om de onderliggende nationale identiteit nauwgezet te definiëren vanuit een

loutere zelfrepresentatie. Vertrekkende vanuit de hedendaagse opvatting dat identiteiten op zich geen ahistorische, stabiele en onveranderlijke gegevens zijn, maar geproduceerd en gereproduceerd worden in een conceptueel onlosmakelijke relatie met de 'andere', wordt de onderlinge invloed en interactie bij ontstaan en ontwikkeling van de Vlaamse en Waalse bewegingen vergeleken. Concreet gebeurt dat door vertogen over de 'andere' *in statu nascendi* en op een aantal cruciale momenten te vergelijken. *Wie* wordt als negatieve of bedreigende 'andere' omschreven? *Hoe* wordt die 'andere' omschreven? *Welke* eigenschappen worden hem toegedicht? Met welke *argumenten* of *argumentatiepatronen* wordt getracht het oordeel over deze 'andere' te legitimeren? Naar welke belangrijke, al dan niet dramatische gebeurtenissen, wordt gerefereerd om het vertoog over de 'andere' te schragen? Op deze manier poogt het onderzoek zowel nieuwe inzichten te verschaffen in de identiteitsconstructie van Vlaanderen en Wallonië als een zinvolle bijdrage te leveren aan het theoretische nationalismedebat. [vs]

Dialoog in het ADVN:

Vrijdag 13 september, 14u30°

Vincent Scheltiens, *Alteriteit en natievorming. Het beeld van de nationale 'andere' in vertogen van (sub)nationale bewegingen en instellingen in België (1830-2010)*

Vrijdag 22 november, 14u30°

Ine Van linthout, *'België' in politiek, propaganda en media van het Derde Rijk*

Locatie: ADVN-Leeszaal, deelname is gratis.

Meer informatie en inschrijven:

publiekswerking@advn.be of 03-225 18 37.

° De data kunnen wijzigen, kijk daarom de website na.

Een dominante haan en een onderdanige leeuw. Representaties van de 'andere' speelden een aanzienlijke rol in de eigen identiteitsvorming. [ADV, VY115]

Vérité au deçà de Pyrénées, erreur au delà

Linkse flaminganten en Vlaamse beweging, hoe schrijft men dat?

Men kan er zich maar beter niet aan wagen om die relatie in enkele glasheldere alinea's uit de doeken te willen doen. Want het verschijnsel betekent meestal net iets méér of net iets minder dan een latrelatie. Dus eigenlijk géén latrelatie. En het oordeel wordt pas écht problematisch indien het adjectief 'gematigd' in de buurt vertoeft of alleszins functioneert als een richtinggevend canvas. Want op dat ogenblik komt men automatisch terecht in een spreidstand tussen een ideologische *linker- en rechterflank*, waarbij men in de ogen van de ene te links is en in de ogen van de andere te rechts. Correct is het dus nooit.

In het kader van politiek en ideologie vormt de zogenaamde 'middenweg' tussen 'links' en 'rechts' een echte 'plaine', een vlakke die altijd weer aan de verkeerde kant van de bergen ligt. "*Vérité au deçà de Pyrénées, erreur au delà*", schreef Blaise Pascal in zijn *Pensées* (1669)¹, wat aan de ene zijde van de Pyreneeën de waarheid is, is aan de andere zijde een dwaling.

De socialistische oud-politicus Norbert De Batselier (°1947) en de 'linkse' Vlaams-nationalist Maurits Coppieters (1920-2005) ondernamen in 1996 – via hun publicatie *Het sienjaar*² – een poging om bovenop die hoge bergtoppen te gaan staan om gelijktijdig in alle richtingen naar de Vlaamse vlaktes te kijken, in de verwachting dat zij daar een gematigde linkse en op zijn minst een brede sociaal-progressieve beweging zouden kunnen ontwaren. Zij stelden er hun hoop op dat die bewegingen zich op een synergetische manier zouden ontwikkelen binnen

de Belgische federalistische context die sinds de grondwetsherziening van 1993 zijn legitimiteit had verworven. Maar de auteurs van *Het sienjaar* kregen meteen de wind van voren vanuit een vrij invloedrijke flamingantische links-radicalen hoek.

Zoals de *NEVB* in 1998 terecht opmerkte, waren de protagonisten van die kritiek 'geen politieke nieuwkomers' in Vlaanderen.³ Die protagonisten waren inzonderheid de kerngroep van het linkse *Meervoud*, naast de oudgedienden van de vroegere, radicale links-flamingantische tijdschriften als *De Witte Kaproen* en *Arbeid*. Ook enkele erfgenamen van het destijds progressieve en populaire *Het Pennoen* sloten zich daarbij aan, naast het flamingantische residu van het communisme in Vlaanderen. Al die personen hadden immers decennia lang betoogd dat de onafhankelijkheid van Vlaanderen, geheel los van België, noodzakelijk was om een rechtvaardiger klassenverhouding in Vlaanderen tot stand te brengen. Zij vormden als het ware "*de rode tong van de leeuw*", een verwijzing naar de Vlaamse Gramsci-epigoon Antoon Roosens (1929-2003), een van de meest invloedrijke links-radicalen agitators in Vlaanderen.⁴ Kenschetsend voor het denken van die generatie, is ook de wijze waarop de flamingantische (euro)communistenleider Jef Turf

Victor J. Brunclair, s.d. [Letterenhuis]

(°1932) in 2012 zijn memoires besloot met een impliciete oproep tot het verdwijnen van België.⁵ Ofschoon dit nergens in die bewoordingen werd gesteld, beschouwden de radicale linkse flaminganten het optreden van Coppieters en De Batselier – inbegrepen de redacteurs die hadden meegeschreven aan *Het sienjaar* – wellicht als een tactisch plan vanwege een groep 'linkse conservatieven'.

Dat begrip was in Groot-Brittannië ontstaan tijdens de periode 1918-1940, om aan te geven dat er een conservatieve ideologie in het leven werd geroepen die afstand nam van de zuiver liberale (bij uitbreiding vandaag neoliberale) maatschappijvisie en zich

August Vermeylen, s.d.
[ADV, VPRY354]

algemene opvatting, die het activisme onverminderd beschouwde als een fenomeen van politieke collaboratie.

Die vernieuwende visie wordt door Dieter Vandenbroucke in onderhavig *Wt*-nummer gehanteerd als opstap voor een analyse van het levensparcours

integendeel uitgesproken sociaalmaatschappelijk wilde engageren. Die stroming ontwikkelde zich ook buiten Groot-Brittannië, waar het begrip 'liberaal' sowieso reeds in socialistische zin was geëvolueerd.⁶

Maurits Coppieters, die het fundament voor de Sienjaal-beweging had gelegd tijdens een 11 juli-viering in 1993 in zijn geboortestad Sint-Niklaas⁷, beseft dat zijn voluntaristisch initiatief een feitelijke verwijdering betekende ten opzichte van de hierboven opgevoerde linkse flaminganten. Maar tegelijk ook van de generatie linkse, internationalistisch gerichte flaminganten uit het interbellum waar hij steeds zo bewonderend en vertederend had naar opgekeken, nl. de generatie Paul Van Ostaijen (1896-1928), Victor Brunclair (1899-1944), Jef Van Extergem (1898-1945), Herman Van den Rieck (1901-1920) en de Clarté-groep.⁸

Dit besef spoorde Coppieters ertoe aan om drie jaar later met zijn publicatie *Het vuur in de verte*⁹ zijn uitgesproken emotionele band te herstellen met het gedachtegoed van het radicaal-linkse flamingantisme, vooral wat

het internationalistische en sociaalpacifistische element betrof van die rolmodellen uit het interbellum. In diverse andere publicaties had Coppieters ook reeds voordien zijn diepe hang naar dit soort (nooit ten volle gerealiseerde) linkse flamingantisme verwoord. Hij hanteerde daarbij stevast het symbool van de fascinerende rode klaproos die helaas verwelkt in de hand van wie haar plukt. Maar ook het beeld van het loodzware 'rotsblok van Sisyphus' was een constante in zijn gevoelens van twijfel omtrent de bereikbaarheid van het door hem gekoesterde wereldbeeld.

In zijn uitgebreid wetenschappelijk onderzoek, heeft de Antwerpse literatuurhistoricus Matthijs de Ridder geheel vernieuwende aandacht besteed aan het *activistisch verleden* van de linkse interbellum-flaminganten waar wij hierboven naar verwezen. Hij toonde daarbij aan dat die generatie kunstenaars-flaminganten een verruimde, artistieke en internationalistische dimensie heeft bezorgd aan het activisme. Die visie corrigeerde de

van Victor Brunclair, een der voorvechters van een 'activistisch avontuur'¹⁰, dat zich inspireerde op het Duitse expressionisme in het algemeen en op de Duitse maatschappelijke en cultureel-avantgardistische revolutie tijdens en na de Eerste Wereldoorlog. Brunclair koesterde vooral de ideeën van het *Aktivismus* van de Duitse socialistische filosoof Kurt Hiller (1885-1972). In de gedachtegang van Brunclair zou de cultureel-avantgardistische revolutie het einde inluiden van de 'vermolmd' Belgische structuren en van de burgerlijk-individualistische cultuur in Vlaanderen en België. De rusteloze Brunclair kwam tijdens de Tweede Wereldoorlog in aanvaring met de Duitse bezetter en overleed in 1944 tenslotte in het Nazi-werkkamp van Ladelund in Schleswig-Holstein. Ook Jef Van Extergem, die eveneens behoorde tot de links-radicalen activisten en tijdens het interbellum evolueerde tot een combattief Vlaams communisme, zou omkomen in een Duits interneringskamp (1945, in Ellrich, een buitenpost van het bekende concentratiekamp Mittelbau-Dora).

In de ruime sfeer van de vaak bij voorbaat onwerkbaar geachte verhouding tussen ‘links en de Vlaamse beweging’, situeert zich Romain Vanlandschoots bijdrage *Verdraagzaamheid en pragmatische samenwerking in de Vlaamse beweging. August Vermeylen en Hugo Verriest. 1885-1914*. In het recente *Wt*-nummer publiceerde de auteur reeds het eerste deel van zijn uitgebreid essay. In dit eerste deel legde Vanlandschoot vooral de nadruk op het ontstaan van de band tussen de zogenaamde ‘West-Vlaamse literaire traditie Gezelle-Verriest-Rodenbach’ en de opkomende klasse van de Brusselse jonge literatoren, zoals Prosper Van Langendonck (1862-1920), August Vermeylen (1872-1945) en anderen.

In het thans voorliggende *Wt*-nummer ontwikkelt Vanlandschoot hoofdzakelijk de stel-

V.l.n.r. Marcel Torreele, Vital Haesaert en Louis De Belie, 1917. Torreele en Haesaert deserterden naar de Duitse vijand in de nacht van 30 april 1918. [ADV.N, VFAL2131]

ling dat de verstandhouding tussen de katholieke Verriest en de vrijzinnige Vermeylen vooral gestalte vond in de beider literair-kritische benadering van het icoon Albrecht Rodenbach (1856-1880). Dit onderling begrip zou tenslotte worden geconsolideerd naar aanleiding van de dood van Guido Gezelle (1830-1899), de andere beeldbepalende literator uit West-Vlaanderen.

Onderhavig *Wt*-nummer presenteert eveneens het tweede deel van Jos Monbalyu's *Desertie naar de vijand in het Belgische frontleger tijdens de Eerste Wereldoorlog* – het eerste deel van die bijdrage verscheen in het recentste nummer van ons tijdschrift. In dit voorliggende tweede deel komt de auteur tot de vaststelling dat de Belgische militaire en gerechtelijke overheden er nooit in

slaagden om een band aan te tonen tussen de Frontbeweging en het verschijnsel van de deserties naar de Duitse vijand. Die band wensten die overheden nochtans nadrukkelijk aan te tonen.

“Oorlogsmoeheid en de behoefte om zijn familieleden terug te zien waren, zoals in alle legers, de voornaamste motieven waarom er Belgische militairen naar de vijand deserteerden”, besluit Monballyu. [FV]

- (1) B. Pascal, Frans wis- en natuurkundige, filosoof en (jansenistisch) theoloog (1623-1662). Zijn uitgesproken populaire *Pensées* werden pas na zijn dood uitgegeven en heetten oorspronkelijk *Pensées de M. Pascal sur la religion*.
- (2) M. Coppieters & N. De Batselier, *Het sienjaar. Radicaal-democratisch project*, Antwerpen, 1996.
- (3) *NEVB*, deel 2, Tielt, 1998, p. 1937.
- (4) H. Van Velthoven & D. De Haes (red.). De rode tong van de leeuw: Anton Roosens (1929-2003), analyse en strategie van een links flamingant, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 64, 2005, nr. 3, pp. 182-183.
- (5) J. Turf, *Memoires. Van kernfysicus tot Vlaams communist*, Tielt, 2012, p. 280.
- (6) Cf. L. Pauwels, “Links” en “rechts” konservatisme, in: *Tekos. Teksten, commentaren en studies*, 1999, nr. 92, pp. 15-19.
- (7) N. De Batselier, *Het Sienjaar van Coppieters*, in: F.-J. Verdoodt (red.), P. Gunst & F. Seberechts, *Het laatste jaar van de klapproos. Denkend aan Maurits Coppieters*, Leuven, 2009, p. 233.
- (8) Persoonlijke gesprekken van Frans-Jos Verdoodt met M. Coppieters tijdens de periode 1996-1999.
- (9) M. Coppieters, *Het vuur in de verte. Over hoop en permanente revolutie*, Antwerpen, 1999.
- (10) Een verwijzing naar de publicatie *Het aktivistisch avontuur* van Daniël Vanacker, Gent, 1991.

Abonneren op *Wt*

U kunt zich abonneren op *Wt* door overschrijving van het abonnementsgeld op rekeningnummer BE80733021529077 [BIC KREDBEBB].

Abonnementsgeld:

- binnenland: 23 euro
- buitenland: 28 euro
- steunabonnement: 25 euro

Een selectie uit de recente aanwinsten

1

Documentatie, periodieken en video's over WOII, verzet, repressie en amnestie naast een dossier van het IJzerbedevaartcomité i.v.m. de Vredeseducatieve dagen in scholen.

[BE ADVN AC135 ARCHIEF WILFRIED ROSIERS]

Documenten uit de senaatsperiode (2003-2007) van de vormer: dossiers inzake de Koerdische kwestie en Kosovo/Balkan en een dossier inzake Brussel-Halle-Vilvoorde. Verder een dossier inzake de museale invulling van de IJzertoren en documentatie vnl. over Vlaamse beweging en identiteit.

[BE ADVN AC162 ARCHIEF LIONEL VANDENBERGHE]

2

Documenten over de activiteiten van de vormer binnen de Vlaamse studentenbeweging o.m. de studentenbond Ex Catacombis aan de Normalschool in Torhout, het Algemeen Katholiek Dietsch Studentenverbond en het Dietsch Jeugdverbond. Documenten van de Jong-Nederlandse Gemeenschap, de Hogeschool Gent en Stuurgroep Oud-AKVS. Tevens documenten van de Vlaamse Concentratie waarbinnen de vormer actief was. Daarnaast documenten van het satirische weekblad *Rommelpot* waarvan Merlevede stichter en hoofdredacteur was. Verder documenten van naoorlogse Groot-Nederlandse initiatieven w.o. De Nederlanden in Europa, Vlaamse Volksbeweging, Algemeen Nederlands Verbond en Willem de Zwijgerstichting. Documenten van het Komitee voor Frans-Vlaanderen en De Nederlanden in Frankrijk. Tot slot bevat het archief persoonsdossiers (met artikels, briefwisseling en documentatie) naast boeken, periodieken en audiovisueel materiaal. (1)

Partituren (o.a. van de opera *Gudrun*), briefwisseling en documentatie. (1892-1950)

[BE ADVN AC216 ARCHIEF ERNEST BRENGIER]

Collectie boeken en periodieken m.b.t. René De Clercq.

[BE ADVN AC237 ARCHIEF PIETER VIS]

Boekhoudkundige stukken (1972-2002) en documenten rond de ontbinding van de vzw.

[BE ADVN AC337 ARCHIEF GEWESTELIJK CENTRUM VOOR DIENSTBETON EN NASCHOOLSE VORMING (CDNV)-ARRONDISSEMENT DENDERMONDE]

Collectie foto's over de activiteiten van ViW. (2)

[BE ADVN AC357 ARCHIEF VLAMINGEN IN DE WERELD (VIW)]

Collectie boeken over Nederlandstalige literatuur, WOII en extreemrechts.

[BE ADVN AC412 ARCHIEF GILBERT DEVRIENDT]

Collectie boeken met als thema internationale (militaire) betrekkingen, Vlaamse beweging, nationaalsocialisme. Verder werkstukken van RUG-studenten kandidatuur rechten i.v.m. repressie. (3)

[BE ADVN AC474 ARCHIEF GUIDO PROVOOST]

Politiek archief (circa 1975-2010) van de vormer als Vlaams minister Buitenlandse Aangelegenheden, Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken alsook over zijn engagement in Evergem en omstreken. Verder documenten over zijn (bestuurs)activiteiten binnen diverse culturele organisaties.

[BE ADVN AC532 ARCHIEF PAUL VAN GREMBERGEN]

Documenten over het IJzerbedevaartcomité en het Overlegcentrum Vlaamse Verenigin-

3

[BE ADVN AC192 ARCHIEF DANIEL MERLEVEDE]

gen, Internationale Kring De Blankaart en het Instituut voor Staatkundige Vorming. Verder een omvangrijke documentatie vnl. over staats hervorming/staatsstructuur.

[BE ADVN AC563 ARCHIEF BOB VANHAVERBEKE]

Vergaderstukken van het Verbond van Vlaamse Oudstrijders (2009-2010) en van het Guldensporenkomitee Kortrijk (1992-2011), naast een collectie boeken, periodieken en audiovisuele stukken (foto's Wevako over Vlaamse manifestaties).

[BE ADVN AC727 ARCHIEF WERNER VANDENBERGHE]

Werkingsarchief (1993-2011) van Koor&Stem.

[BE ADVN AC772 ARCHIEF KOOR&STEM]

Documenten over o.m. Ferdinand Vercnocke en Jozef Alfons Andries. Verder audiovisuele stukken w.o. een schilderij van Frans Van Immerseel, een collectie boeken en periodieken.

[BE ADVN AC825 ARCHIEF FAMILIE ANDRIES]

Archief, boeken en periodieken uit het familiearchief René De Clercq en Elza Vis-De Clercq.

[BE ADVN AC920 ARCHIEF FAMILIE VIS-DE CLERCQ]

Partituren (1927) en portretfoto van de componist Arthur Vermeulen. (4)

[BE ADVN AC922 ARCHIEF ARTHUR VERMEULEN]

Werkingsarchief (1973-1981) vnl. beheer en ledenadministratie van de VU-afdeling Asse.

[BE ADVN AC923 ARCHIEF VOLKSUNIE (VU) AFDELING ASSE]

Documenten (circa 1980-2005) over de politieke activiteiten van de vorme binnen

de VU als senator voor het arrondissement Sint-Niklaas en Dendermonde, lid van de Vlaamse Raad en lid van de Partijraad. Verder stukken over het Aktiekomitee Vlaamse Sociale Zekerheid.

[BE ADVN AC924 ARCHIEF WALTER PEETERS]

Documenten (1974-2006) over het beheer, de administratie, de financiën en de Europese koorwerking. Ook documenten omtrent de Muziekcommissie, de jaarlijks terugkerende activiteiten zoals het EuroChor en de AGEK-Kompositionspreis en de contacten met internationale organisaties zoals Europa Cantat.

[BE ADVN AC926 ARCHIEF ARBEITSGEMEINSCHAFT EUROPÄISCHER CHORVERBÄNDE (AGEK)]

Documenten (circa 1970- 2010) over de politieke activiteiten van de vorme in Kaprijke vnl. omtrent de oprichting en werking van de plaatselijke VU-afdeling, het Ziekenfonds Flandria Meetjesland en vanaf 1994 de kartellijst SAMEN. Verder een omvangrijke collectie boeken. (5)

[BE ADVN AC928 ARCHIEF DANIEL COPPEJANS]

Dossiers (1963-2006) inzake de bestuursfuncties van de vorme binnen het Karel Bulsfonds (voorzitter), AMVB (voorzitter), de Stichting E. Van de Gucht (raadslid) en VTB-VAB (beheerder). Het archief bevat boeken en periodieken w.o. publicaties, teksten en artikels van de vorme. Verder familiearchief met o.m. stukken van Frans Reinhard, Frans-Alexander Reinhard en Karel Reinhard. (6)

[BE ADVN AC929 ARCHIEF HUGO REINHARD]

[Sommige archieven bevinden zich nog in de verwerkingsfase en zijn niet onmiddellijk raadpleegbaar] [RV]

4

5

6

Pil-van Gastelprijs

Op 1 juni 2013 reikte het ADVN de zesde Pil-van Gastelprijs voor Geschiedenis uit aan Kevin Absillis, docent moderne Nederlandse letterkunde en algemene literatuurwetenschap aan de Universiteit Antwerpen voor zijn recente werk *Vechten tegen de Bierkaai*.

Over het uitgevershuis van Angèle Manteau (1932-1970). Na voorlezing van het juryverslag door secretaris Frans-Jos Verdoodt, interviewde

Ludo Simons de laureaat over het opzet en de totstandkoming van diens werk. Tegelijkertijd werd de zevende Pil-van Gastelprijs voor Geschiedenis (periode 2013-2015) uitgeschreven. Het reglement vindt u op www.advn.be. [RED]

SNM

Op 30 april jl. publiceerde NISE het eerste nummer van *Studies on National Movements*. Centraal in dit nieuwe tijdschrift staat enerzijds de

comparatieve geschiedschrijving van nationale bewegingen, anderzijds het aanreiken van bouwstenen voor nieuw onderzoek door de publicatie van inventarissen, bibliografieën en catalogi. Overeenkomstig dit opzet bevat deze eerste aflevering onder meer vier artikelen over de historiografie van nationale bewegingen in Vlaanderen, Bretagne, Catalonië en Litouwen. Gericht op een internationaal publiek, onderscheidt *SNM* zich niet enkel van bestaande vakbladen door expliciete aandacht voor de niet-Engelstalige wereld, maar ook door zijn ruime toegankelijkheid: alle bijdragen staan ter beschikking op het internet voor wie zich kosteloos registreert op de website snm.nise.eu. [RED]

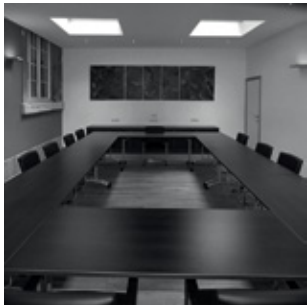
'Gazette van Detroit'

In de *ADVN-Mededelingen* nr. 2012/36 werd aandacht besteed aan de nakende honderdste verjaardag van de *Gazette van Detroit* (Een eeuw *Gazette van Detroit*. Van boterblaadje tot e-versie?, 2012/36, pp. 9-11).

In de voorbije maanden waren er diverse contacten met de huidige redactie van de *Gazette*. Inmiddels bracht ADVN-directeur Koen de Scheemaeker met de steun van het Agentschap Kunsten & Erfgoed een bezoek aan de krant en aan de Genealogical Society of Flemish Americans in Roseville (Michigan). Een indruk van dat bezoek vindt u in de *Gazette van Detroit* van

17 maart 2013 (Tale of a visit / Sheryl Heckla) of op <http://www.flemishlibrary.org/about>. In een van de volgende nummers van de *ADVN-Mededelingen* volgt een bijdrage over de collectie van de GFSa en het archief van de *Gazette van Detroit*. [RED]

ADV N

ARCHIEF-, DOCUMENTATIE- & ONDERZOEKSCENTRUM

Lange Leemstraat 26 2018 Antwerpen

[T] +32 [0]3-225 18 37

[F] +32[0]3-226 64 05

[E] info@advn.be

[W] www.advn.be